

Kvinnor, män, barn och äldre

Konstruktioner av kön i Feministiskt initiativs
partiprogram och Sverigedemokraternas principprogram

Helle Olander

Sammandrag

Kön är något som alla människor förhåller sig till, förhandlar, skapar, omskapar och gör varje dag. Syftet med denna studie är att utröna hur kön konstrueras i Sverigedemokraternas principprogram och Feministiskt initiativs partiprogram. Materialet består av Sverigedemokraternas principprogram i sin helhet och ett representativt urval ur Feministiskt initiativs partiprogram. Analysmetoden är diskursanalytiskt präglad och de analysverktyg som används är teman, propositioner, presuppositioner och inferenser samt modalitet. Resultatet visar att partierna delvis konstruerar kön på olika sätt, Sverigedemokraterna har ett tydligt essentiellt perspektiv vilket speglas i deras text medan Feministiskt initiativs konstruktivistiska perspektiv speglas i deras. Gemensamt för båda texterna är att de två kön som framträder tydligast i materialet är det kvinnliga och det manliga, samt att kategorierna barn och äldre oftast konstrueras som könslösa kollektiv. Slutsatsen är att kön oftast verkar åsyfta kvinnor, samt att det främst verkar vara något som rör vuxna människor som ännu inte kan sägas tillhöra kategorin äldre.

Nyckelord: *Diskursanalys, Feministiskt initiativ, Sverigedemokraterna, könskonstruktioner, kön, textanalys.*

Innehåll

Sammandrag	2
1 Inledning.....	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar	6
1.3 Hypotes	6
1.4 Disposition.....	6
2 Tidigare forskning	6
3 Teori	10
3.1 Feministiskt perspektiv	10
3.2 Performativitet	11
3.3 Queer	12
3.4 Intersektionalitet	13
4 Material	14
5 Metod	15
5.1 Diskursanalys.....	15
5.2. Analysverktyg.....	16
5.2.1 Deltagare.....	16
5.2.2 Teman	16
5.2.3 Propositioner.....	17
5.2.4 Presuppositioner och inferenser.....	17
5.2.5 Modalitet.....	17
5.3 Tillvägagångssätt	18
6 Analys.....	19
6.1 Sverigedemokraternas principprogram.....	19
6.1.1 Deltagare i Sverigedemokraternas principprogram	19
6.1.2 Den bristfälliga människan	20
6.1.3 Den biologiska mannen och den biologiska kvinnan	21
6.1.4 Det kvinnliga offret	24
6.1.5 Den uppfostrade mannen, den uppfostrade kvinnan, friheten och demokratis försvarare och den frivilliga deltagaren.....	25
6.1.6 De äldre och barnen.....	26

6.1.7 De andra i Sverigedemokraternas principprogram	26
6.1.8 Modalitet i Sverigedemokraternas principprogram	28
6. 2 Feministiskt initiativ	28
6.2.1 Deltagare i Feministiskt initiativs partiprogram	28
6.2.2 Människan och samhället	30
6.2.3 Den underordnade kvinnan.....	31
6.2.4 Den privilegierade mannen	34
6.2.5 De äldre, barnen och ungdomarna	35
6.2.6 De andra i Feministiskt initiativs partiprogram	37
6.2.7 Modalitet i Feministiskt initiativs partiprogram	38
7 Diskussion	39
8 Avslutning	41
Litteratur.....	43

1 Inledning

Det sägs att människans framgång kan attribueras några få egenskaper, våra tummar, vår hjärna och vår språkförmåga. När skriften uppfanns lade vi till ytterligare en dimension i vår kommunikativa arsenal.

Skrift och tal är sätt för oss människor att kommunicera och förmedla information. Men språket är också vitalt för vår förståelse av vår verklighet, på så sätt blir språket, både det skrivna och det talade, en plats där vi förhandlar och omförhandlar, skapar och omskapar vår värld.

I denna uppsats redovisas en synkront inriktad språkvetenskaplig undersökning av diskursanalytisk karaktär av Feministiskt initiativ (Fi) partiprogram och Sverigedemokraternas (SD) principprogram. Fokus ligger på konstruktionen av kön i båda texterna vilket innebär att undersökningen intar både ett feministiskt och ett konstruktivistiskt perspektiv.

I ett diakront perspektiv är diskursanalys ett sätt att se detta konstanta omförhandlande och omskapande av vår verklighet och de strukturer, förordningar och normer som dikterar dess gränser. I ett synkront perspektiv blir synfältet smalare och om det är ens samtid som utgör föremålet för studien kan det vara svårt att se förbi sin egen fostran. Detta innebär emellertid inte att en dylik studie bör betraktas som fruktlös, det finns mycket att tjäna på att förstå sin samtid och vilka spelare samhället vilar på.

En av utgångspunkterna i denna uppsats är att den politiska arenan och de texter som produceras inom den utgör en diskurs, en viktig sådan, där könsnormer konstrueras och att den bidrar till skapandet och omskapandet av vår uppfattning om kön.

Slutligen bör det understrykas att denna uppsats redovisar en språkvetenskaplig undersökning, syftet är alltså inte att göra en politisk kommentar.

1.1 Syfte

Då en av utgångspunkterna i denna uppsats är att den politiska arenan och de texter som produceras inom den utgör en diskurs som är vital för skapandet och omskapandet av vår omfattning av kön, är syftet med denna uppsats att undersöka hur kön konstrueras i två texter som tillhör denna diskurs. De två texterna är Fi:s partiprogram och SD:s principprogram.

1.2 Frågeställningar

Huvudfrågan i denna uppsats är hur kön konstrueras i Feministiskt initiativs partiprogram och i Sverigedemokraternas principprogram. Denna frågeställning är dock för bred och omfattande för ett arbete av denna omfattning och det krävs därför mer specifika och avgränsade frågeställningar. Jag har därför valt att fokusera på följande två frågeställningar:

1. Vilka kön får ta plats i texterna?
2. Vilka egenskaper, skyldigheter och rättigheter tillskrivs de representerade könen?

1.3 Hypotes

Då jag tror att undersökningen kommer visa att Sverigedemokraterna har ett essentialistiskt synsätt på människan i stort, men också på frågor som berör kön och genus, känns det rimligt att anta att deras användning av språket kommer att reflektera detta. Vidare tror jag att undersökningen kommer visa att Feministiskt initiativ har ett konstruktivistiskt synsätt och att detta, i likhet med SD, också kommer att reflekteras i deras språkbruk. Jag förväntar mig också att finna skillnader mellan partierna i hur de konstruerar kön och att dessa skillnader, i alla fall till viss del, kommer visa sig botten i partiernas olika synsätt.

1.4 Disposition

Denna uppsats är disponerad på följande sätt: i kapitel 2 återfinns tidigare forskning, i kapitel 3 går jag igenom den teori som denna uppsats bygger på, i kapitel 4 beskrivs materialet och i kapitel 5 beskrivs vad som menas med ett diskursanalytiskt perspektiv, de analysverktyg jag använt mig av och hur jag gått till väga. I kapitel 6 redovisas resultaten av analysen och i kapitel 7 diskuteras resultaten. I kapitel 8, det avslutande kapitlet, sammanfattar jag mina resultat och de viktigaste punkterna från diskussionen i kapitel 7.

2 Tidigare forskning

Framställningen av kön/konstruktionen av kön har varit föremål för en stor mängd studier. Empirin för dessa studier uppvisar stor variation, den kan utgöras av både talat och skrivet material, såväl som av bilder och filmiska framställningar. I denna uppsats redovisas en diskursanalytisk undersökning vars material är textbaserat, därför har mitt intresse vid sökning efter sekundärlitteratur, samt läsning av densamma främst varit riktat mot studier som metodmässigt och materialmässigt liknar min. Jag har därför ställt upp följande kriterier för

litteraturen som ligger till grund för detta kapitel: 1) undersökningen använder sig av ett diskursanalytiskt perspektiv, 2) empirin består av ett textmaterial, transkriberat tal ej inkluderat, 3) undersökningen utgår från ett feministiskt perspektiv, 4) undersökningen fokuserar på konstruktionen/framställningen av kön.

Även med denna avgränsning är det inte möjligt att ge en översikt över all den forskning som ryms inom detta fält. Jag har därför valt att i detta kapitel presentera fyra studier som uppfyller ovanstående kriterier, jag hoppas därigenom kunna ge en förståelse för bredden och diversiteten inom denna forskning.

Etnologen Mikael Eivergård (2008) undersöker framställningen av kön i en rapport från 2005 som följer upp de folkhälsopolitiska mål som regeringen satt upp. Syftet med artikeln är att granska hur huvudkapitlet i rapporten – kapitel 5– förhåller sig till en biologisk respektive en sociokulturell könsdiskurs. Eivergård frågar sig därför hur och på vilket sätt kön framställs, samt i vilka sammanhang som kön framställs som relevant.

Folkhälsopolitiken syftar enligt Eivergård till att odla relationen mellan kroppen, samhället och sociokulturella villkor och till att göra det med ett flervetenskapligt synsätt. Detta innebär att folkhälsofältet blir en plats där olika vetenskapliga fält möts. Vidare ska folkhälsopolitiken, enligt direktiv, ha ett integrerat genusperspektiv. Den ska med andra ord rymma både en medicinsk-biologisk och en sociokulturell diskurs och det är i detta som Eivergårds intresse för framställningen av kön grundar sig.

Inom medicinen har traditionellt en medicinsk-biologisk könsdiskurs dominerat och även om den sociokulturella diskursen fått ta allt mer plats har den medicinsk-biologiska diskursen fortfarande en mycket stark ställning inom fältet. I sin mest renodlade form går den medicinsk-biologiska diskursen närmast att likna vid biologisk essentialism, det vill säga att den söker förklara olika samhällsliga fenomen med utgångspunkt i medfödda, könsbundna, biologiska egenskaper. Den sociokulturella diskursen å sin sida problematiserar detta och anser att kön är en social konstruktion som varierar genom tid och rum och ifrågasätter därmed vad ”biologisk sanning” är.

Eivergård finner att det är den biologisk-medicinska diskursen som får mest utrymme i rapporten och att det man huvudsakligen gör är att jämföra eller särskilja könen i statistiska redovisningar av kvantitativa studier. Att betrakta kön som en variabel i en kvantitativ undersökning är enligt Eivergård inte problematiskt i sig, utan det är frånvaron av diskussion och problematisering av resultaten som kan bli problematiskt då det antyder en biologiskt grundad sanning om kön.

Alexandra Bogren (2012) fokuserar, i sin artikel, på material i stora svenska tidningar och studerar hur kön och skillnader mellan kön konstrueras i relation till alkohol och psykofarmaka, t.ex. antidepressiva. Hon intar ett poststrukturalistiskt perspektiv grundat i Judith Butlers teorier där kön ses som en social konstruktion som produceras och reproduceras diskursivt och infogar i detta ramverk Lamont och Molnárs koncept om symboliska gränser. Detta tillåter henne att titta på mer konkreta kategorier än de som återfinns inom den abstrakta makronivå som Butlers teorier befinner sig på. Andra viktiga teoretiska antaganden som är centrala för Bogrens undersökning är den binära könsmodellen och heteronormativiteten.

I analysen använder sig Bogren av kategorier och teman för att få svar på vilka som representeras i texterna och vilka egenskaper, rättigheter och skyldigheter de tillskrivs. Hon använder sig även av modalitetsanalys för att undersöka hur ”sann” den intratextuella verkligheten konstrueras som.

Det hon finner är att kön konstrueras som ”(biological) difference” och att kön är ”(mainly) women” (Bogren, 2012:71). Denna slutsats kommer hon till då de flesta av artiklarna handlar om kvinnor i olika åldrar och i olika situationer medan ett fåtal handlar om män och då endast i kontexten våldsamma män. Egenskaper beskrivs som tillhörande antingen det ena könet eller det andra, till exempel fanns det inga artiklar som handlade om våldsamma kvinnor.

Vidare reproduceras den binära könsmodellen och heteronormativiteten i majoriteten av artiklarna då inga andra kön än man och kvinna finns representerade och då heterosexualitet tas för givet.

Likt Eivergård (2008) finner Bogren att ”biological sex difference [...] is constructed as an unquestionable fact, and there is a lack of discussion or criticism of the model” (Bogren, 2012:72).

I sitt examensarbete från 2005 utför Annika Nordin en diskursanalytisk studie av svensk lagtext och dess förarbeten med fokus på hur kön konstrueras. Det hon finner är att kön i den svenska lagtexten ofta, men inte alltid, är synonymt med kvinnor. Detta innebär att den svenska lagtexten oftast författas med mannen som utgångspunkt – det vill säga med mannen som norm. Kvinnan blir då undantaget för vilket det blir nödvändigt att författa särskilda undantagsregler.

Mannen som utgör normen är dock inte vilken man som helst, utan en man med vissa kulturella drag och som ännu inte är förälder.

Föräldralagen är den enda lag där kvinnan är norm och mannen undantag, detta baseras till stor del på kvinnans funktion i den mänskliga reproduktionen som den som bär och föder

barn. Ska en man bli förälder måste han genomföra vissa socialt konstruerade handlingar som också finns reglerade i lag, han blir far genom giftermål eller genom att erkänna sitt faderskap, ett faderskap som kvinnan, om barnet är fött utom äktenskap, eller avlat innan äktenskap ingicks, måste bekräfta. I frågan om föräldraskap utgår därmed den svenska lagstiftningen från kvinnan som norm och därigenom tillskrivs kvinnor inte bara större rättigheter i föräldraskapsfrågor utan också större delen av ansvaret för barn.

Vilken sorts kvinna är det då vi möter i den svenska lagtexten? Är konstruktionen av henne biologiskt baserad eller socialt baserad? Svaret är att det finns många olika kvinnor i den svenska lagtexten och deras kön konstrueras inte på uteslutande biologisk eller social grund. Olika sorters kvinnor skiljs dessutom åt genom att det görs åtskillnad mellan olika sorters sexualitet och kulturell tillhörighet. Gemensamt för kvinnor i svensk lagtext är dock att de ofta ses som att de har ett större behov av lagens skydd. Vad detta antagande är baserat på är, enligt Nordin, oklart.

I många av de lagar som Nordin analyserar går det dock att härleda kvinnans utökade lagstadgade skydd till hennes reproduktiva funktion.

Sue Wharton (2005) analyserar konstruktionen av kön i barnböcker skrivna för barn i åldrarna fyra till fem år som används i den engelska skolundervisningen. Hon analyserar dem på två olika nivåer: på mikronivå analyserar hon mäns och kvinnors roller inom satser och meningar och tittar då på vilka handlingar som utförs och av vem, på makronivå analyserar hon vem som äger problem inom narrativet och vem som löser dem.

Böckerna är en del av en barnboksserie som finns i olika svårighetsgrader, serie tre som Wharton analyserar består av 18 böcker skrivna 1989 och utgör en del av en förnyelse av barnboks- och skollitteraturen efter att 60- och 70-talets litteratur börjat uppfattas som sexistisk. Denna serie barnböcker kan därför antas ha ett större mått av genusmedvetenhet.

Wharton finner att det trots detta antagande finns en tydlig asymmetri mellan könen, av totalt 340 deltagarroller realiseras 177 av manliga karaktärer, 69 av kvinnliga karaktärer, 64 av mixade grupper, 22 av okönade djur och åtta av manliga djur – intressant att notera är att Wharton inte funnit några kvinnliga djur i texterna.

Asymmetrin blir än tydligare när Wharton analyserar processer (verb) i texterna. Även inom de tre olika sorters processer som hon urskiljer är antalet manliga karaktärer fler. De manliga karaktärerna säger, gör och är (beskrivs) mer än de kvinnliga. Minst är skillnaden i aktiva verb där karaktärerna gör saker.

Denna asymmetri, argumenterar Wharton, behöver inte nödvändigtvis vara av ondo, det är nödvändigt att undersöka hur karaktärerna framställs innan det är möjligt att dra några

slutsatser. I denna fråga är jag inte helt enig med Wharton då jag anser att det kvinnliga könet är kroniskt underrepresenterat inom de flesta fält, så även i litteraturen, och att detta har konsekvenser för vår sociala verklighet är inte något jag ifrågasätter. Dock kan jag hålla med om att ett avvikande fall, i teorin, inte nödvändigtvis skulle vara av ondo.

I sin analys på makronivå upptäcker Wharton att det främst är de manliga karaktärerna som äger problemen i berättelserna, de är dock inte särskilt bra på att lösa dem utan Wharton drar slutsatsen att det finns två huvudbudskap i dessa problemlösarscenarion.

The first is simply that males have more problems. The second is that males are inept problem-solvers who need to rely on females for a sensible response to a difficult situation (Wharton, 2005:246)

Slutligen understryker Wharton att det viktigaste i detta sammanhang, när det handlar om barns läsande och deras förståelse för texterna, är att vuxna tar del av bearbetandet av texten och dels kontextualiserar, dels dekonstruerar textens budskap (Wharton, 2005:249–250).

3 Teori

I detta kapitel presenteras det teoretiska perspektiv som jag intar samt viktiga och relevanta termer.

3.1 Feministiskt perspektiv

Vad menas med ett feministiskt perspektiv? Kanske är det lättast att börja med frågan vad är feminism? Enligt SAOB är feminism:

FEMINISM -is⁴m, r.; best. -en.

[jfr d. féminisme; av fr. féminisme, till lat. femina (se FEMININ, adj.)]

[FEMINISM1]

1) åskådning som hävdar o. rörelse som arbetar för kvinnans fulla (ekonomiska, sociala o. politiska) likställighet med mannen, kvinnoemancipation(en), kvinnorörelse(n). SD 1896, nr 157, s. 5. Den svenska feminismen daterar sig från Fredrika Bremers verksamhet. KLEEN Kvinn.210 (1910).

SAOB:s beskrivning av feminism skulle de flesta feminister, inom de flesta feministiska inriktningar, kunna skriva under på. Det finns dock många olika sorters feministiska teoribildningar – det de skulle kunna sägas ha gemensamt är just kampen för kvinnors rättigheter. Med tiden har dock feminismen kommit att utvecklas och den innehåller nu ett brett spektrum av olika teoribildningar, förklaringsmodeller och politiska riktningar. I denna uppsats kommer det inte ske någon fördjupning i dessa olika teoribildningar, förklaringsmodeller eller politiska riktningar, en dylik fördjupning är helt enkelt inte möjlig inom ramarna för en undersökning av den här storleken. Jag vill dock förtydliga att jag är

medveten om dessa olika ”feminismers” existens och att feministiskt perspektiv kan betyda många olika saker.

I denna uppsats kommer feministiskt perspektiv att tolkas som ett belysande av kön och könsroller. Att studera hur kön konstrueras är ett viktigt verktyg för att belysa kön, könsroller och köns interaktion med samhället och andra maktordningar. I de följande avsnitten kommer jag att ge en översikt över de teoretiska antaganden som är centrala för denna uppsats.

3.2 Performativitet

Vad som menas med performativitet i relation till kön och könsskapande förstås kanske bäst om man betänker begreppets ursprung. Performativitet är en term som har sitt ursprung i språkvetenskapen där den används för att beteckna språkets betydelse och inflytande för skapandet och omskapandet av vår världsbild. När språk betraktas ur ett performativt perspektiv betraktas det som en handling – det vill säga att språk inte bara är en passiv förmedlare av mening, utan att språk skapar mening. Med språket skapar och omskapar vi alltså vår verklighet, för det är genom språket vi förstår världen – genom att, bland annat, språkligt beskriva och kategorisera den (Edlund & Erson & Milles, 2007:12–13).

I relation till genusstudier och kön betyder termen performativitet alltså att könsskapande är en handling. Detta innebär att kön inte är något vi föds med, utan det är något vi gör¹ (Butler, 1999, Eckert & McConnell-Ginet, 2013, West & Zimmerman, 1987). Enligt Butler (2004) bör performativitet tolkas på följande sätt:

[...] not as the act by which a subject brings into being what she/he names, but, rather, as that reiterative power of discourse to produce the phenomena that it regulates and constrains [...]
(Butler, 2004:2)

I detta citat kan vi se att performativitet inte är att betrakta som en individs individuella handlingar och val utan snarare som diskursens makt att skapa det som den reglerar och begränsar. Denna beskrivning av performativitet överensstämmer med West & Zimmermans beskrivning av *doing gender*. De betraktar inte heller görandet av kön som ett attribut tillhörande individen, utan som en social struktur:

Rather than as a property of individuals, we conceive of gender as an emergent feature of social situations: both as an outcome of and a rationale for various social arrangements and as a means of legitimating one of the most fundamental divisions of society. (West & Zimmerman, 1987:126)

Det performativa perspektivet betraktar såväl den biologiska aspekten som den socialt konstruerade aspekten av kön som socialt/diskursivt skapade entiteter. Butler utvecklar detta

¹ Det engelska uttrycket ”doing gender” myntades av West och Zimmerman (1987).

resonemang i *Bodies that matter* (1993) där hon svarar på kritik om sakers oundvikliga materialitet. Kritiken handlar om att eftersom vi består av materia och vår materia har en biologi så bör detta faktum beaktas och problematiseras även inom det performativa synsättet. Butler svarar att det inte går att förneka att våra kroppar består av materia och därmed har en materialitet. Det som går att ifrågasätta är hur denna materialitet påverkar våra liv och i vilken utsträckning vår materialitet skiljer sig från varandras.

I Butlers resonemang tillmäts språket och diskursen stor betydelse – materia finns utanför språket, men i samma stund som vi försöker språkligt beskriva den inkorporeras den i en diskurs. Frågan blir då om vi över huvudtaget kan beskriva något utan språkliga medel, med andra ord, kan en objektiv materialitet (biologi) existera utanför språket då vi behöver språket för att beskriva den?

I denna uppsats kommer kön att förstås ur ett performativt perspektiv och i enlighet med Butler (2004) kommer diskurser att tillskrivas en stor betydelse för görandet av kön.

3.3 Queer

Då en av mina frågeställningar lyder: ”Vilka kön får ta plats i texterna?”, har jag redan implicit antytt att jag erkänner att det finns fler kön än två och att jag därmed ifrågasätter den binära könsmodellen. Det vill säga att jag intar ett queerteoretiskt perspektiv. Att förklara vad det queerteoretiska perspektivet innebär är inte en lätt uppgift och att ge en uttömmande beskrivning på det begränsade utrymme som ett arbete av denna storlek erbjuder är inte möjligt. Därför kommer jag att endast förklara de begrepp inom queerteorin som är mest centrala för denna uppsats.

När man har konstaterat att kön är socialt och språkligt konstruerat kommer nästa fråga. Vad innehåller kön? Eckert och McConnell-Ginet (2013:7–11) skriver att i kärnan av begreppet kön finns ett dikotomiskt förhållande mellan *pojke* och *flicka*. Detta förhållande börjar redan innan födseln – första gången någon frågar sig om fostret i magen är en flicka eller en pojke och fortsätter vid födseln, när barnets kön meddelas av sjukhuspersonalen. Från den stund då barnets kön blir känt påbörjas en livslång fostran till att bli sitt kön.

Det erbjuds inga andra alternativ för det nyfödda barnet än kvinnligt eller manligt kön – det är detta som är den binära könsmodellen. I denna kontext tolkas kön utifrån ett strikt biologiskt perspektiv och definieras då utefter en kombination av anatomi, endokrinologi och kromosomer (Eckert & McConnell-Ginet, 2013:2).

Eckert och McConnell-Ginet (2013:3) exemplifierar den binära könsmodellens hegemoni genom att beskriva en medicinsk praktik som innebär att barn som föds med icke-prototypiska

könsorgan ofta operativt könskorregieras för att på så sätt få en ”klar” könstillhörighet, detta ofta innan de blivit så pass stora att de själva kan tala om vilket kön de känner sig som.

Den binära modellen innebär att en mångfald av individer som inte uppfyller de biologiska kraven för att passa in i mallen för en kvinna respektive en man inte erkänns en egen könstillhörighet.

Kön är dock inte bara biologi, som jag redan konstaterat i avsnittet om performativitet, utan kön har också en social aspekt. Det räcker alltså inte med att uppfylla de biologiska kriterierna för könstillhörighet, man måste också se ut som, gå och föra sig som en kvinna eller en man; det vill säga att man också måste uppfylla kriterierna för den sociala aspekten av kön.

Modellen innebär därmed att det inte bara är de som saknar de prototypiska biologiska kännetecknen som inte erkänns en könstillhörighet, utan att ett spektrum av könstillhörigheter inom det binära systemet, på skalan mellan ytterpunkterna man och kvinna, inte heller erkänns². På så sätt skapar modellen ett utanförskap och en osynlighet samtidigt som den begränsar och reglerar det som anses som ”normalt”.

Den heteronormativa begärsmarknaden som av Eckert och McConnell-Ginet (2013) kallas för *the heterosexual market* knyter samman könsidentitet med heterosexualitet. Den utnämner heterosexualiteten till norm och heterosexualiteten blir på så sätt ytterligare ett kriterium att uppfylla för att ”få” vara man eller kvinna. Detta innebär att de som inte uppfyller detta kriterium, som har en annan sexualitet än normen, blir marginaliserade.

3.4 Intersektionalitet

Intersektionalitet är en teoririktning som säger att olika sorters förtryck samverkar. Olika sorters människor upplever förtryck olika allt beroende på kön, religiös tillhörighet, etnicitet, sexualitet, funktionalitet, ålder och social tillhörighet. En människas placering i den sociala hierarkin är beroende av dessa ting och vi upplever förtryck olika beroende på våra erfarenheter och egenskaper (Erson & Edlund & Milles, 2007:43).

² Jag önskar här förtydliga att jag inte anser att det finns endast en skala, eller endast ett spektrum, av kön och att alla könstillhörigheter passar in någonstans mellan manligt och kvinnligt. Det finns en mångfald könstillhörigheter som inte går att placera på en sådan skala, eller inom ett sådant spektrum, och som därmed befinner sig utanför dessa ramar. Att påstå något annat vore att reproducera tvåkönsmodellen, om än möjligtvis i en bredare bemärkelse.

4 Material

I denna uppsats undersöks Sverigedemokraternas principprogram och delar av Feministiskt initiativs partiprogram. Sverigedemokraternas text behandlas i sin helhet medan endast delar av Feministiskt initiativs partiprogram behandlas. Detta på grund av att Fi:s text var för omfattande att behandla i sin helhet. Då Sverigedemokraternas text innehåller 10 889 ord valdes en likvärdig, representativ ordmängd ur Feministiskt initiativs partiprogram. Då jag valde att inte avbryta meningar blev ordmängden ur Fi:s program 10 884. En tredjedel av den behövda textmängden hämtades från partiprogrammets början, ytterligare en tredjedel från programmets mitt och den sista tredjedelen från slutet av programmet. Totalt innehåller korpusen som denna undersökning baseras på 21 773 ord.

Då de båda programmen skiljer sig åt ganska markant i disposition och layout kommer jag här nedan att ge en kort, översiktlig beskrivning av dem båda.

Sverigedemokraternas principprogram antogs 2011 och består av 44 sidor text och bild. Dispositionen är luftig och typsnittet karaktäriserar jag som läsarvänligt. Texten är löpande och inga stolpar eller numrerade punkter används. Det finns 21 kapitel och varje kapitel har endast en rubrik, detta innebär att det inte finns några underrubriker. Programmet gör intryck av att vara väl genomtänkt layoutmässigt och stavfel och andra språkfel är sällsynta.

Feministiskt initiativs partiprogram antogs 2013 och består av 87 sidor text, det innehåller alltså, till skillnad mot Sverigedemokraternas principprogram, inga bilder. Texten i Fi:s program är mer kompakt och typsnittet skulle jag karaktärisera som mindre läsarvänligt än SD:s. Fi:s program innehåller 17 stycken huvudkapitel och en inledning, huvudkapitlen har alla fått en bokstav och förutom kapitlen A, B, H och L har alla kapitlen minst en och högst nio underrubriker. Alla kapitel, både huvudkapitel och underrubriker, inleds med en löpande text och avslutas med numrerade punkter som listar de ting partiet ska verka för – kapitlen går alltså från det mer generella till det mer specifika. Stavfel och andra språkfel är inte vanligt förekommande, men de förekommer och på vissa ställen försvårar de både läsningen av och förståelsen av texten.

SD:s program behandlar till skillnad från Fi:s text mer generella, övergripande teman och kapitlen håller genomgående samma abstraktionsnivå.

Slutligen, innan jag går vidare och beskriver den metod som använts i undersökningen, vill jag kommentera varför just dessa två partier valdes. En möjlig invändning mot valet av Fi är att de i skrivande stund inte är ett av riksdagspartierna, till skillnad mot SD. Partiernas vara eller icke vara i riksdagen utgjorde dock inte ett av mina kriterier när jag valde Fi och SD för

denna undersökning. Det var istället deras olikheter som intresserade mig. Dessa två partier kan sägas utgöra polerna på den partipolitiska skalan och det var just chansen att undersöka två ”extremer” som tilltalade mig, då deras placeringar längst ut till höger respektive vänster på den partipolitiska skalan rimligtvis borde borge för intressanta skillnader i hur de konstruerar kön.

5 Metod

Innan jag beskriver hur jag gått tillväga kommer jag att kort beskriva vad diskursanalys är för något och vad det syftar till, samt ge en översiktlig beskrivning av de analysverktyg jag använt mig av.

5.1 Diskursanalys

I denna uppsats intar jag ett diskursanalytiskt perspektiv och jag använder mig av Norman Faircloughs (2001) definition av begreppet. För Fairclough hör språk och diskurs samman på så sätt att språk ses som diskurs. Detta innebär att i ett diskursanalytiskt perspektiv ses språk som en social praktik som bestäms och influeras av sociala strukturer (Fairclough, 2001:14).

Aktuella diskurser bestäms/influeras av *orders of discourse*, vilket, enligt Fairclough, är uppsättningar av konventioner. Dessa uppsättningar hör, i sin tur, samman med sociala institutioner, det finns till exempel en uppsättning konventioner inom t.ex. polisväsendet och en annan inom t.ex. skolan.

Orders of discourse är ideologiskt präglade och skapas av maktrelationer inom de sociala institutionerna och i samhället i stort. Förhållandet mellan diskurser, *orders of discourse*, sociala institutioner, sociala strukturer och samhället är dock inte enkelriktat. Det är dialektiskt vilket innebär att det finns en dubbelriktad verkan. Diskurser påverkas av sociala strukturer och institutioner, men diskurser påverkar också de sociala strukturerna och institutionerna och bidrar därigenom till social kontinuitet och förändring (Fairclough, 2001:14).

Det diskursanalytiska perspektivet hjälper till att synliggöra och blottlägga underliggande strukturer i samhället. På så sätt kan vi bli medvetna om diskurserna som omger oss, som formar oss och vårt samhälle, samt vår roll i deras reproduktion (Fairclough, 2001:33).

Forskarens roll i diskursanalytiska undersökningar är inte utbytbar, detta innebär att en undersökning, även om den följer samma recept som en tidigare undersökning inte nödvändigtvis kommer komma till samma slutsatser. Forskarens perspektiv och personliga

erfarenheter influerar analys- och tolkningsprocessen och därmed också resultatet (Fairclough 2001:22). Det blir därför viktigt för forskaren att se sin roll i kunskapsskapandet och hur ens positionering och perspektiv påverkar resultatet.

Utifrån det diskursanalytiska perspektivet är all forskning mer eller mindre subjektiv, och alla bidrar vi till skapandet och omskapandet av diskurser och därmed av vår verklighet. Det finns därför ingen forskning som inte på något sätt positionerar sig i förhållande till rådande diskurser och det finns ingen forskning som inte har en påverkan på rådande diskurser. Vetenskap blir ur det perspektivet skapandet av en delad subjektivitet, vad som hålls för sant är föränderligt och stann i ständig förändring.

5.2. Analysverktyg

I det följande presenteras de analysverktyg jag använt mig av i denna undersökning.

5.2.1 Deltagare

Deltagare kallas de som ”deltar” i en text. Hellspong och Ledin (1997:150) beskriver deltagare som deltagare i processer och de kan då tillskrivas olika roller så som agent osv. I denna uppsats analyseras deltagare dock genom att undersöka personbetecknande substantiv och pronomenen *hon*, *han* och *hen*. Jag är därför inte intresserad av vilka roller de har i processer.

Just pronomenen *hon*, *han* och *hen*, och inte några andra tänkbara pronomen, valdes på grund av deras tydligt könsbundna egenskaper, samt möjligheten att med *hen* uttrycka ett ställningstagande mot den binära könsmodellen.

5.2.2 Teman

Ett tema kan ofta sammanfattas i en nominalfras, eller i ett substantiv. En text kan ha flera teman och det är möjligt att analysera dem på flera abstraktionsnivåer. En text kan sägas ha ett makrotema och flera mikroteman, men ett tema som är mikrotema på textnivå kan utgöra makrotema i ett stycke och då i sin tur innehålla mikroteman (Hellspong & Ledin, 1997:118–120).

Det är möjligt att analysera tematiken i en text på olika sätt, vilket Hellspong och Ledin (1997) påpekar: ”Texter har som sagt en innehållspotential, och vilken del av den som aktualiseras beror på vem som läser i vilket syfte” (1997:120).

Då jag i denna undersökning har positionerat mig i ett feministiskt och queerteoretiskt perspektiv och läser med syftet att utröna hur kön konstrueras i två texter aktualiseras i huvudsak det innehåll som refererar till konstruktionen av kön. Det är därför fullt möjligt att

en annan läsare, med en annan teoretisk utgångspunkt skulle aktualisera andra delar av texternas innehållspotential och göra en annan tolkning av texterna än jag. Detta skulle även vara fullt möjligt för en läsare med samma teoretiska utgångspunkt som jag – och detta även om denna nyttjade sig av samma frågeställningar och förfaringsätt.

5.2.3 Propositioner

För att se vilka egenskaper som knyts till temana, kan det vara bra och lämpligt att studera propositionerna. Propositioner säger alltså något om temat, de knyter egenskaper till det (Hellspong & Ledin, 1997: 122–125). Låt oss säga att temat är alkohol, en proposition skulle då kunna vara att alkohol är dåligt för levern, eller att den är skadlig för mänskliga foster.

5.2.4 Presuppositioner och inferenser

Presuppositioner kallas de ting en text förutsätter och som fungerar som bakgrund för det som de framför. På så vis kan en säga att propositioner vilar på presuppositioner. Exemplet som Hellspong och Ledin (1997) använder sig av beskriver detta förhållande på ett bra vis.

”Ett grovt exempel ger en reporters fråga till en politiker: ‘Har du slutat ljuga för väljarna?’ Den presupponerar tidigare lögn – det är det som gör frågan så ful” (1997:127).

En studie av presuppositioner – det vill säga de ting texten förgivettar och bygger vidare på – kan bidra med mycken kunskap om vad som antas vara sant både inom och utanför texten. Vi använder oss nämligen av vår kunskap om omvärlden för att tolka presuppositioner och propositioner. Som läsare är vi aktiva och konstruktiva (Hellspong & Ledin, 1997:128) och drar inferenser/slutsater när vi läser texter. Hellspong och Ledin beskriver inferenser som ”härledda propositioner som går utöver de uttryckligen hävdade”(1997:128).

5.2.5 Modalitet

Texter skapar, som tidigare nämnt, en intratextuell verklighet och inom den verkligheten framställs vissa propositioner som mer sannolika, eller sanna, än andra. Hur sannolika de framställs som påverkar inte bara den specifika, enskilda propositionen utan också texten som helhet.

Hur sant något framställs som påverkar inte bara diskursen inom texten utan även de stora samhällseliga diskurser som texten ingår i, därmed blir den intratextuella verklighet som skapas inom texten en del av omskapandet och skapandet av de diskurser inom vilka vår verklighet produceras och reproduceras. Studiet av modalitet kan alltså bidra till en ökad förståelse för hur sanna propositionerna om kön framställs som inom texten. Hur sannolik är den verklighet som texten presenterar?

Hellspong och Ledin listar fyra olika grader av modalitet, informationen nedan återfinns på sidorna 133–134 i *Vägar genom texten* (1997).

Fyra olika grader av modalitet:

Faktisk	Icke-faktisk: sannolikhet	Icke-faktisk: antagande	Icke-faktisk: behövlighet
Huset ligger på plintar.	Signalerad av satsadverbial: Huset ligger <i>säkert/troligen/kanske</i> på plintar.	Signalerad av en villkorsbisats: <i>Om huset ligger/skulle ligga</i> på plintar, köper vi det.	Signalerad av hjälpverb: Huset <i>bör/måste/ska</i> ligga på plintar.
	Signalerad av hjälpverb: Huset <i>torde/kan</i> ligga på plintar.	Signalerad av ett hypotetiskt verb: <i>Anta/tänk om</i> huset ligger på plintar. Då köper vi det.	Signalerad av ett adjektiv som styr en <i>att</i> -sats: Det är <i>nödvändigt/önskvärt</i> att huset ligger på plintar.
	Signalerad av adjektiv som styr en <i>att</i>-sats: Det är <i>möjligt/sannolikt</i> att huset ligger på plintar.		
	Signalerad av ett icke-faktiskt verb som styr en <i>att</i>-sats: Han <i>tror/antar/menar/förutsätter</i> att huset ligger på plintar.		

5.3 Tillvägagångssätt

Analysen genomfördes i tre steg, i det första steget undersöktes deltagare genom att undersöka förekomsten av och antalet belägg för pronomenen *hon*, *hen* och *han* och personbetecknande substantiv. Detta steg utfördes till största delen manuellt, med viss hjälp av Microsoft Words sökfunktion.

I steg två analyserades teman, propositioner, presuppositioner och inferenser genom närläsning av texterna. Centrala teman och propositioner tillhörande dessa teman identifierades. Under närläsningen identifierades och analyserades också presuppositioner och inferenser som kunde härledas från dessa.

I steg tre analyserades modaliteten och denna analys utfördes även den till största delen manuellt, med visst stöd av Microsoft Words sökfunktion.

6 Analys

Detta kapitel är indelat i två avsnitt 6.1 och 6.2, dessa kapitel beskriver resultatet av analyserna för Sverigedemokraternas principprogram respektive Feministiskt initiativs partiprogram. 6.1 och 6.2 är i sin tur uppdelade i åtta respektive sju avsnitt.

6.1 Sverigedemokraternas principprogram

Metatext

6.1.1 Deltagare i Sverigedemokraternas principprogram

I det första steget av analysen undersöktes vilka deltagare som återfanns i texten. Detta gjordes för att kunna svara på frågan ”Vilka kön finns representerade i materialet?”. I tabellen nedan visas de tio vanligaste personbetecknande substantiven.

Tabell 1: Antalet belägg av personbetecknande substantiv i grundform och böjningsformer i SD:s principprogram

Substantiv	Antal belägg
Människa	50
Medborgare	28
Individ	25
Barn	17
Familj	15
Folk	13
Kvinna	13
Man	11
Invandrare	11
Äldre	7

Efter att ha tittat på vilka substantiv och pronomen som används för att benämna människor, går det att dra slutsatsen att de flesta av dem går att anse som könsneutrala³. Användningen av benämningar som refererar till män respektive kvinnor är få och förekommer inte ofta. Det överlägset mest använda personbetecknande substantivet är *människa* i dess olika former. *Människa* kan då förstås som ett paraplybegrepp som innefattar människor av olika kön, åldrar och etnicitet. Referenser till medborgare, individer, barn och familj är också vanliga.

Då människan, både som ett kollektiv och som individ, tar stor plats i denna del av korpusen är det lämpligt att titta närmare på den bild av människan som framställs. Nästa avsnitt kommer därför att ägnas åt framställningen av människan.

6.1.2 Den bristfälliga människan

Den människa som växer fram i texten är en människa som har både goda och onda, konstruktiva och destruktiva sidor. Människan har ett stort behov av trygga och välbekanta strukturer, normer och kultur för att socialiseras på ett bra sätt och för att därigenom kunna hålla sina mindre bra sidor under kontroll. Allt för snabb och radikal förändring är därför av ondo, då den inte är anpassad efter människans behov av långsam, kontrollerad och stadig förändring.

En människa föds inte som ett oskrivet blad, som det är fritt att fylla med vilket innehåll som helst. Miljön tillskrivs viss betydelse för människans fostran, men den nedärvda essensen som varje människa föds med går inte att undertrycka helt och eventuella försök att i hög grad undertrycka den får konsekvenser. Denna essens ses som gemensam för de flesta människor, men det finns saker som är unika för vissa grupper av människor och även för den enskilde individen.

Vad ingår då i människans nedärvda essens? Det går inte att säga säkert då det inte finns någon komplett förteckning (SD, 2011:8). Saker som funnits genom hela människans historia och i alla samhällen genom alla tider kan man dock anta vara en del av denna essens. Att människan är en social och kollektiv varelse är ett exempel på två egenskaper som anses nedärvda.

Nedärvt finns också en bristande förmåga att visa empati och förståelse för människor som inte liknar en själv, vilket också gör att de flesta människor har lättare att förstå och visa empati mot människor som tillhör deras egen gemenskap.

Vidare är människan en högst bristfällig varelse, som behöver en fast fostrande hand för att kunna bli och förbli sitt bästa jag. Människans bristfällighet gör också att det inte finns några

³ Det enda pronomenet som förekommer i texten är *hon* och då endast som referens till människan.

möjligheter att skapa ett perfekt samhälle, det finns heller inga perfekta ideologier, allt människan gör och vidrör kommer vara inherent bristfälligt till sin natur.

Andra egenskaper som karaktäriserar människan är ett behov av individuell frihet, något som ibland krockar med behovet av kollektiv samhörighet. Människan karaktäriseras också av tävlingsinstinkt, egoism, förnuft och rationalitet.

Den individuella människan har också, som citatet nedan visar, rättigheter.

Varje människa har ett grundläggande och okränkbart värde och varje människa har rätt till frihet, självbestämmande, trygghet, gemenskap samt de basala andliga och materiella grundförutsättningarna som krävs för att kunna leva ett värdigt liv. (SD, 2011:1)

Människan har rätt till de ting som nämns i citatet, men hon har också skyldigheter – det går inte att ha rättigheter utan skyldigheter.

Avslutningsvis går den individuella människan att dela in i olika grupperingar, där finns män och kvinnor, barn och gamla och de andra. I de följande avsnitten kommer jag att analysera var och en av dessa kategorier.

6.1.3 Den biologiska mannen och den biologiska kvinnan

Som tidigare nämnt är referenserna till specifika kön få i denna del av materialet, män och kvinnor uppgår ofta i paraplybegreppet *människan*, eller ingår i andra könsneutrala samlingsbegrepp som *medborgare*, *folk*, *familj* och *individ*. Ett framträdande tema, som blir tydligt trots referensernas fåtal, är den biologiska mannen och den biologiska kvinnan.

Biologin och den nedärvda essensen är över huvudtaget ett framträdande tema i denna del av materialet och så även när det kommer till kvinnan och mannen.

Män och kvinnor föds, likt alla människor, med en nedärvd essens. Egenskaperna som ingår i den nedärvda essensen skiljer sig dock åt mellan könen. Detta innebär att kvinnor och män är olika från födseln och då de biologiskt manliga och kvinnliga egenskaperna är något som finns i den nedärvda essensen är individens förmåga att påverka dem begränsad.

Att kvinnor och män är olika framställs dock inte som ett problem. Olikheten behöver heller inte bero på diskriminering eller på en förtryckande könsmaktsordning. Alla individer, oavsett kön, är fria att forma sina liv själva och det är genom den fria viljans filter som könets nedärvda olikheter resulterar i olika preferenser, beteenden och livsval.

Kön blir i detta perspektiv ett individuellt livsval som varje man och kvinna väljer, det är alltså inte en påtvingad mall som begränsar individen, utan ett frivilligt val som sprungit ur medfödda biologiska olikheter. Det fria valet innebär också att det inte är något fel på hur kvinnor och män idag väljer att leva sina liv. Kanske är det låga antalet referenser till kön en

spegling av just detta teoretiska antagande – eftersom vi fritt väljer våra liv finns det inget problem och varför ägna utrymme åt saker som inte är problematiska?

En proposition som framträder tydligt i texten är kvinnors och mäns komplementära olikheter – mannen och kvinnan kompletterar alltså varandra. På vilket sätt de kompletterar varandra går inte att tydligt utläsa i materialet, inte heller framkommer det vilka egenskaper den ena har som den andra inte har. Undantaget är det citat som diskuteras i kapitel 6.1.5.

Kvinnors och mäns komplementära egenskaper är dock anledningen till att varje barn bör ha rätt till en man och en kvinna som faders- respektive modersgestalt i sitt liv. Företrädesvis ska dessa gestalter i största möjliga mån utgöras av barnets biologiska föräldrar. Biologin och biologiska släktband tillmäts även i detta fall en stor betydelse. I förlängningen innebär detta också att kärnfamiljen, bestående av en biologisk man och en biologisk kvinna, framställs som den mest fördelaktiga familjekonstruktionen för ett barn. På detta sätt blir familjen, så som den konstrueras i materialet, en könad konstruktion då den prototypiska och ideala familjekonstruktionen anses vara kärnfamiljen, något som syns i detta citat:

Som tidigare nämnts är det Sverigedemokraternas uppfattning att det existerar medfödda skillnader mellan de flesta män och de flesta kvinnor som går bortom det som kan observeras med blotta ögat. Vi är också av den uppfattningen att de manliga och kvinnliga egenskaperna i många fall kompletterar varandra och av bland annat den orsaken anser vi att alla barn bör ha rätt till både en mor och en far i sitt liv. (SD, 2011:24)

Observera den garderande formuleringen *de flesta* som står framför både män och kvinnor. Denna formulering indikerar, eller presupponerar, att det finns män och kvinnor mellan vilka det inte finns några medfödda skillnader. Vilka dessa män och kvinnor är framgår dock inte. Intressant att notera är också att de manliga och kvinnliga egenskaperna *i många* fall kompletterar varandra, den reservation som ligger i ”*i många*” lämnar öppet för presuppositionen att det finns fall då de inte kompletterar varandra, men vilka dessa fall är framgår dock inte.

En annan proposition är att könens komplementära olikheter leder till att de tenderar att se saker ur olika perspektiv, detta i sin tur ger upphov till ett behov av att båda könen finns representerade på alla positioner i samhället.

Utgångspunkten att det finns skillnader som gör att kvinnor respektive män ibland kan se saker från olika perspektiv och göra saker på olika sätt förstärker ju, snarare än försvagar, betydelsen av att båda könen finns representerade på alla positioner i samhället. (SD, 2011:25)

Generellt för de tillfällen då referenser till specifikt kön förekommer är temat om könens biologiska, medfödda, komplementära olikheter, samt det att temat inte problematiseras även om avvikelser från standardmallen erkänns. I huvudsak nedtonas den problematik med ojämställda förhållanden som finns i dagens samhälle. Följande citat exemplifierar detta:

Att kärleken till den egna nationen och viljan att befrämja dess intressen vid flera tillfällen i historien har vänts till hat och aggression mot andra nationer är ett beklagligt faktum. Att på dessa grunder avfärda alla former av nationalism och fosterlandskärlek är dock lika befängt som att avfärda den romantiska kärleken mellan två människor på basis av att den i vissa undantagsfall kan resultera i svartsjuka och svek som ibland slutar med våld. (SD, 2011:14)

I citatet ovan jämförs fosterlandskärlek med romantisk kärlek mellan två människor. Den första presuppositionen som fångar ögat i detta textstycke är antagandet att romantisk kärlek är något som är begränsat till två människor.

Den andra presuppositionen är den som hela jämförelsen i citatet bygger på – att våld i nära relationer endast sker i undantagsfall. Detta är något som i högsta grad kan, och bör, ifrågasättas. Våld i nära relationer⁴ beskrivs i BRÅ:s rapport *Brott i nära relationer - En nationell kartläggning* (2014:16) som ett stort samhällsproblem.

Viktigt att poängtera är att våld förekommer i alla sorters relationer, såväl samkönade som heterosexuella sådana, den statistik som presenteras i det följande täcker dock endast heterosexuella relationer. Ungefär lika många män som kvinnor rapporterar att de blivit utsatta för brott i en nära relation under år 2012 (7,0 % för kvinnor och 6,7% för män). Det beräknas att var fjärde kvinna och var sjätte man någon gång under sitt liv kommer att utsättas för våld i en nära relation, vilket sorts våld män och kvinnor möter skiljer sig dock åt. Det är vanligare att kvinnor utsätts för fysiskt våld (15% mot 8,1% för män) och det är också vanligare att de som utsätts för fysiskt våld också utsätts för psykiskt våld än vice versa (*Brott i nära relationer - En nationell kartläggning*, 2014:7–9).

Våld i nära relationer kan också ha dödlig utgång. I genomsnitt dör sju kvinnor per år till följd av dödligt våld från en manlig partner eller ex-partner. Detta innebär att det i Sverige dör en kvinna var tredje vecka till följd av dödligt våld begånget av en manlig partner eller ex-partner. Motsvarande genomsnittssiffra för män, som dör till följd av dödligt våld från en kvinnlig nuvarande eller före detta partner, är fyra män per år. I de senare fallen är det vanligt att den kvinnliga gärningsmannen tidigare utsätts för våld av mannen (samtliga siffror i detta stycke är hämtade från *Brott i nära relationer - En nationell kartläggning*, 2014:88).

Mot bakgrund av de siffror som presenterats ovan kan inte våld i nära relationer, i den svenska kontexten, beskrivas som undantagsfall. Beträktat ur ett globalt perspektiv blir detta påstående än mera omöjligt då våld i nära relationer är ett globalt problem som återfinns i alla kulturer och samhällen. Presuppositionen som jämförelsen i citatet ovan vilar på faller därför och jämförelsen fungerar inte. Istället kan den fallna presuppositionen indikera ett svagt eller bristande intresse för att problematisera jämställdhetsfrågor.

⁴ Här definieras, i enlighet med *Brott i nära relationer - En nationell kartläggning* (2014:18), en nära relation som en, pågående eller avslutad, parrelation som varat minst en månad.

6.1.4 Det kvinnliga offret

Då Sverigedemokraternas text till större delen inte behandlar jämställdhetsfrågor eller refererar till könsbunden problematik avviker citatet nedan än mer från den övriga texten. I citatet framkommer ett vanligt tema för kvinnor, nämligen kvinnan som offer.

Den i vissa länder utbredda seden med kvinnlig könsstympning kan anföras som ett konkret exempel på en sådan destruktiv aspekt. Vi hoppas att de länder som praktiserar denna barbariska sed väljer att avskaffa den och att man gör upp med de kvinnofientliga attityder som ligger till grund för den. (SD, 2011:20)

Detta citat är en del av det sista stycket i kapitlet *Sverigedemokraterna och kulturen*. I detta kapitel konstateras det att vissa kulturer i världen är bättre på att tillgodose och respektera människors rättigheter. Som ett exempel på bristande respekt för mänskliga rättigheter tas kvinnlig könsstympning. Noteras bör att detta är ett exempel hämtat utanför den svenska kontexten, det är alltså inte något som drabbar ”svenska” kvinnor, utan något som drabbar ”de andra” kvinnorna. Temat rör alltså inte bara kvinnan som offer, utan ”den andra” kvinnan som offer.

Detta är i sig intressant, än mer intressant blir det när man beaktar den bild som åtföljer texten. Trots att det i denna uppsats inte utförs någon multimodal analys, är det i detta fall nödvändigt att kort kommentera den bild som återfinns direkt under stycket där citatet ovan ingår. På bilden syns en vit flicka mellan tre och fem år gammal, hon är iklädd en klänning med korta ärmor, hon har långt hår och blåser såpbubblor, i bakgrunden syns solen lysa genom trädskronorna.

Bilden på flickan står i stark kontrast mot budskapet i citatet; det finns länder i världen där kvinnor och flickor könsstympas. Denna barbariska sed är något som stammar ur kvinnofientliga attityder och som drabbar kvinnan – som gör henne till ett offer. Bildens idyll kontrasteras mot textens allvarliga budskap och suggererar fram bilden av flickor i andra delar av världen vars könsorgan stympas i barbariska sedvänjor.

Att kvinnlig könsstympning får utgöra det enda exemplet på kulturer med ”destruktiva aspekter” öppnar för många möjliga tolkningar. En av dem är att kvinnornas situation, eller som i det här fallet hennes könsorgan, utgör en måttstock för hur utvecklat ett land är. Nämnas bör också att det i texten inte nämns något om manlig könsstympning.

6.1.5 Den uppfostrade mannen, den uppfostrade kvinnan, friheten och demokratis försvarare och den frivilliga deltagaren

Förutom citatet som diskuterades i kapitlet ovan är det först när frågan om landets väpnade försvar avhandlas som det egentligen framkommer några explicita syftningar på vad som skiljer män och kvinnor åt.

Sverigedemokraterna ser det militära försvaret som den yttersta garanten för bevarandet av vår demokrati, vår frihet, vårt nationella självbestämmande och vår kulturella särart.

Vi förordar ett försvar uppbyggt på en kombination av yrkessoldater och värnpliktssoldater.

Den som åtnjuter ett lands frihet skall också vara beredd att försvara denna frihet. Sverigedemokraterna menar att en allmän värnplikt, utöver att bidra till att stärka landets totala försvarskapacitet, fyller en viktig fostrande och social funktion. För kvinnor och icke vapenföra män skall allmän tjänsteplikt i krig gälla. Kvinnor skall dock på frivillig basis kunna delta även i den väpnade delen av försvaret. (SD, 2011:39)

I detta citat finns en del intressanta aspekter att ta hänsyn till, dels delas män in i två grupper, vapenföra män och icke vapenföra män. Dels konstrueras mannen som soldat och försvarare av demokratin och friheten, han är dessutom den främsta försvararen, för kvinnan är en frivillig deltagare.

Kvinnan å sin sida åläggs ingen allmän värnplikt, hon kan själv fritt välja om hon vill delta i den väpnade delen av landets försvar. En intressant aspekt av denna åtskillnad är att kvinnor, om de inte väljer att delta inte heller tar del av värnpliktens viktiga fostrande och sociala funktion. Behöver kvinnan inte detta? Varför behöver mannen det? Och varför endast den vapenföra mannen? Är vapenföra män i större behov av fostran och socialisering än kvinnor och icke vapenföra män? Varför tilldelas inte den vapenföra mannen samma självbestämmanderätt över sitt deltagande eller icke-deltagande i det väpnade försvaret? Varför är det mer naturligt att förvänta sig mannens deltagande än kvinnans? Och varför bör detta vara ett självklart krav som ställs på mannen, men inte på kvinnan?

En fråga som det blir nödvändigt att ställa är då, varför inte kvinnan åläggs allmän värnplikt. Och eftersom hon inte åläggs denna, kan hon då åtnjuta landets frihet och demokrati på lika villkor? Kan hon då vara en del av kulturens särart på lika villkor? Är mannen mer lämpad för väpnad strid? Och vilka blir då de medfödda, biologiska egenskaper som ingår i mannens och kvinnans nedärvda essens? Vilka egenskaper har den ena som gör denna mer lämplig som soldat? Vilka saknar den andra? Ligger krig inte i kvinnans natur? Ligger det i mannens? Är det en åtskillnad baserad på fysisk olikhet? Eller är den baserad på den nedärvda essensen? Eller båda?

Svaren på dessa frågor går inte att utläsa ur detta korta citat och de går heller inte att utläsa ur materialet som helhet. Dock går det att formulera några teman som återfinns i citatet:

1. Den uppfostrade vapenföra mannen
2. Den uppfostrade icke-vapenföra mannen och kvinnan
3. Kvinnan som frivillig soldat
4. Mannen som den uppfostrade soldaten och demokratins och frihetens försvarare
5. Den icke-vapenföra mannen

6.1.6 De äldre och barnen

Barn och äldre har här fått dela rubrik, detta för att de i mångt och mycket konstrueras på liknande sätt – som ett kollektiv, ett avkönat och asexuellt sådant. De framställs också ofta som värnlösa, i behov av skydd och vård och som offer för samhällets brister. De utgör också ofta grupper som de andra, som inte är barn och som inte är gamla, ska kämpa för.

Dessa andra kan antas vara människor som är över arton, men som inte ännu gått i pension.

Dessa arbetsföra människor ska ofta kämpa för och se till att barn och gamla får de rättigheter som de förtjänar.

De äldre i Sverige förtjänar att få tillgång till världens bästa äldreomsorg. Sverigedemokraterna kan inte acceptera att äldre dör ensamma, slutar sina liv i social isolering eller att människor känner stark oro för att bli gamla på grund av brister inom omsorgen. (SD, 2011:35)

Äldre människor förtjänar att *få* tillgång till världens bästa äldreomsorg. Det är vidare viktigt att de ”erbjuds meningsfulla aktiviteter och social samvaro liksom att de äldres individuella önskemål och preferenser respekteras” (SD, 2011:36). De ska *få* och *erbjudas* men de beskrivs inte som delaktiga i processen att skapa det som de ska *få* och *erbjudas*.

Gällande barn är det viktigt att deras föräldrar har ett inflytande över all barnomsorgsverksamhet, att barngrupperna är så små som möjligt och ”att barnens fantasi och lek lust tillvaratas på bästa sätt och att stress- och bullernivåer reduceras till ett minimum” (SD, 2011:36). Föräldrarna i samarbete med samhället är alltså de aktörer som ska säkra barnens trygghet och välmående.

6.1.7 De andra i Sverigedemokraternas principprogram

Kategorin *de andra* kan i SD:s principprogram sägas bestå av flera olika grupper av människor, dels handlar det om de som inte är svenska. Gruppen icke-svenskar konstrueras likt gamla och barn ofta som avkönad och asexuell, det enda undantaget är de kvinnor som diskuteras i kapitel 6.1.4 – offren för könsstympning. Denna kategori av *de andra* är den kategori som är mest frekvent i texten och icke-svenskar utgör därmed ett centralt tema i materialet.

Samkönade par och polyamorösa grupper får ta plats i texten, men främst i samband med deras olämplighet som föräldrar. Denna förklaras mot bakgrund av barns rätt att ha tillgång till en biologisk man och biologisk kvinna som moders- respektive fadersgestalt och kärnfamiljen som den bästa tänkbara miljön att växa upp i.

[...] Detta är orsaken till att vi motsätter oss statligt sanktionerad adoption för såväl ensamstående, som samkönade par och polyamorösa grupper. Undantaget för ovanstående princip är fall som gäller nära släktingar eller personer som barnet redan odlat en nära relation till. (SD, 2011:25)

Transsexuella personer nämns inte explicit, men genom att analysera presuppositioner går det att skönja deras existens mellan raderna.

Det faktum att vi erkänner förekomsten av biologiskt grundade skillnader mellan könen skall inte tolkas som att vi tror att alla män respektive kvinnor är stöpta i samma form. Som alltid när man talar i generella termer handlar det om fallande skalor och utrymmet för individuella avvikelser är naturligtvis stort. Mot bakgrund av detta är det också naturligt för oss att erkänna att vissa människor kan födas med en oklar eller ombytt könstillhörighet och att dessa människor skall få samhällets stöd i händelse av att detta förhållande utgör ett problem för dem. (SD, 2011:25)

Detta är ett av de få tillfällen som det refereras till transpersoner på något vis, här beskrivs de som människor som föds med en oklar eller ombytt könstillhörighet. I citatet nedan går det också att identifiera referenser till transsexuella.

På samma sätt som vi betraktar könstillhörighet som någonting nedärvt hos de flesta människor betraktar vi även den sexuella läggningen som en medfödd egenskap hos de flesta individer. Vi motsätter oss därmed de lärar som hävdar att den sexuella läggningen endast är en social konstruktion. (SD, 2011:25)

Återigen återkommer den garderande formuleringen *de flesta* och den öppnar för en presupposition om, att om inte alla människor föds med en könstillhörighet så måste det finnas de som föds utan. Vad detta betyder kan dock ses som lite oklart. Vad betyder det att födas utan könstillhörighet? Vad menas med könstillhörighet i detta fall? Är det könen man och kvinna som åsyftas? Och anses i sådant fall dessa två kön vara de enda möjliga könen?

I citatet går det också att utläsa att även den sexuella läggningen anses vara något som är medfött hos människan. Återigen återkommer dock den garderande formuleringen *de flesta*. Den sexuella läggningen är alltså en egenskap som är medfödd hos de flesta människor, men inte alla. Betyder detta att vissa människor föds utan sexualitet? Kan de då förvärva en sexualitet senare i livet? Eller kommer de aldrig att ha en sexualitet? Är det då asexualitet⁵ – bristande eller obefintligt intresse för sex – som åsyftas? Räknas då detta inte som en sexualitet?

Svaren på dessa frågor går inte att finna i citatet ovan, de går heller inte att utläsa i textmaterialet i dess helhet.

⁵ RFSU:s definition av asexualitet: ”**Asexualitet.** En asexuell person har ingen sexlust eller känner inget behov av att inkludera andra i sin sexualitet”

6.1.8 Modalitet i Sverigedemokraternas principprogram

De vanligast förekommande modaliteterna i SD:s text är *faktisk* och *icke-faktiskt: behövlighet*. Intressant att notera är att SD i högre grad än Fi använder sig av modaliteterna *icke-faktisk: sannolikhet* och *icke-faktisk: antagande*.

Följande textutdrag exemplifierar hur det kan se ut i texten, utdraget är representativt för hur det ser ut i den övriga texten. Den kursiva texten markerar *faktisk* modalitet, den fetstilta markerar *icke-faktisk behövlighet*, den fetstilta kursiva markerar *icke-faktisk: sannolikhet*.

Den som *åtnjuter* ett lands frihet **skall** också **vara** beredd att försvara denna frihet. Sverigedemokraterna *menar att* en allmän värnplikt, utöver att bidra till att stärka landets totala försvarskapacitet, *fills* en viktig fostrande och social funktion. För kvinnor och icke vapenföra män **skall** allmän tjänsteplikt i krig **gälla**. Kvinnor **skall** dock på frivillig basis **kunna delta** även i den väpnade delen av försvaret. (SD, 2001:39) (min kursivering och fetstil)

I den första meningen beskrivs frihet som något som åtnjuts och den som gör detta ska också vara beredd att försvara denna frihet, en skyldighet att försvara ett lands frihet tillskrivs alltså den som har rättigheten att njuta av den. Inom texten konstrueras alltså ett behov av ett försvar av friheten. Vidare menar Sverigedemokraterna att en allmän värnplikt bidrar till att stärka landets försvarskapacitet, samt fyller en viktig fostrande och social funktion. *Menar* uttrycker här en sannolikhet för att försvaret fyller dessa funktioner. Den faktiska modaliteten som återfinns i *bidrar* och *fills* modifieras här av det överordnade *menar*. De ger dock meningen en högre grad av faktiskhet än om det hade stått till exempel *kan bidra* och *kan fylla*. Det finns också en behövlighet av att kvinnor och icke-vapenföra män omfattas av allmän tjänsteplikt i krig, för kvinnor finns det även en behövlighet av att ha möjligheten att frivilligt välja att ingå i den väpnade delen av försvaret.

6. 2 Feministiskt initiativ

6.2.1 Deltagare i Feministiskt initiativs partiprogram

Liksom i SD:s fall bestod det första steget av analysen av att undersöka vilka deltagare som återfinns i texten, återigen var det personbetecknande substantiv och pronomenen *hen*, *hon* och *han* som undersöktes. Tabell 2 visar de tio personbetecknande substantiven med flest belägg.

Tabell 2: Antalet belägg av personbetecknande substantiv i grundform och böjningsformer i Fi:s partiprogram

Substantiv	Antal belägg
Kvinna	105
Människa	41
Man	33
Barn	19
Person	15
Familj	12
Medborgare	10
Individ	5
Äldre	4
Ungdom	2

Den första slutsatsen som kan dras av siffrorna i tabellen ovan är att Feministiskt initiativ i högre grad än Sverigedemokraterna refererar till både *man* och *kvinna*. Fi refererar dock betydligt oftare till kvinnor än till män. *Människa* är fortfarande en vanligt förekommande term för att referera till människor, men intressant nog är kategorin *kvinna* betydligt vanligare i materialet än *människa*.

Medborgare, *individ* och *person* som var vanliga i Sverigedemokraternas text förekommer också i Feministiskt initiativs text, men i betydligt lägre grad.

Även i Fi:s text är pronomenen *hon*, *han*, *hen* ovanliga och det återfinns endast ett belägg för *hon* i hela materialet och inga belägg för *han* och *hen*.

Det är dock viktigt att komma ihåg att Fi:s text inte undersökts i sin helhet och att det, trots att urvalet anpassats för att vara så representativt som möjligt, är möjligt att en undersökning av hela Fi:s partiprogram skulle ge ett annat utslag, särskilt med tanke på att texten i sin helhet är tematiskt uppbyggd. Siffrorna i tabellen indikerar dock att *kvinna* är en vanligt förekommande kategori och ett centralt tema för texten ifråga.

Saker som inte går att utläsa ur tabellen, men som ändå är intressanta och bör kommenteras är att kategorin *kvinna* i denna del av korpusen är mer mångfaldig – det vill säga att fler olika sorters kvinnor ryms under paraplyet *kvinna*; invandrarkvinnor, flyktingkvinnor, lesbiska och bisexuella kvinnor, heterosexuella kvinnor, äldre kvinnor, unga kvinnor och kvinnor med funktionshinder nämns vid ett flertal tillfällen. Dessa olika sorters kvinnor är i tabellen inräknade i kategorin *kvinna*.

Att kvinnor är ett centralt tema i texten överlag är även synligt när man tittar närmare på ord som *invandrarkvinnor* som det finns sex belägg för, medan det bara finns ett belägg för ordet *invandrare*. I fallet *flyktingkvinnor* finns det tre belägg och noll belägg för ordet

flyktingar. Vidare finns det fyra belägg för kategorin äldre kvinnor och fyra belägg för kategorin äldre som helhet.

Under paraplyet *människa* märks också tendensen att använda begreppen i en vidare och mer mångfaldighetstillåtande mening. Det finns flera olika sorters människor representerade i texten: trans- hbtq- homo och hetero, äldre, unga, vuxna, barn och funktionshindrade.

Rörande begreppet *familj* som var vanligt i Sverigedemokraternas text så återfinns det även i denna del av korpusen. Även i detta fall är begreppet vidare i den bemärkelse att det rymmer flera olika sorters familjekonstruktioner under paraplyet *familj* än vad det gjorde i SD:s text; icke-traditionella familjer och enföräldersfamiljer återfinns i texten och kärnfamiljskonstruktionen står inte lika mycket i fokus.

Då analysen av SD:s text visade att människan utgör ett centralt tema i den delen av korpusen känns det lämpligt att även i analysen av Fi:s text börja med att titta på hur människan i sin helhet konstrueras. Avsnitt 6.2.2 ägnas därför åt människan i Fi:s partiprogram.

6.2.2 Människan och samhället

I Fi:s partiprogram är det inte människans natur som står i centrum, istället är det människans interaktion med samhället som framträder som huvudfokus för beskrivningen av människan. Denna interaktion är sällan problemfri och den inferens som går att utläsa från temats propositioner är att samhället inte är anpassat efter människans behov, och särskilt illa rustat är det för att tillgodose behoven hos kvinnor och andra utsatta grupper – såsom äldre, ungdomar, barn, etniska minoriteter och funktionshindrade.

Men det är inte bara utsatta grupper som råkar ut för diskrepansen som finns mellan den nuvarande samhällsordningen och människans behov. Alla, starka som svaga, måste förhålla sig till och förhandla med samhället.

Vilket sorts samhälle är det då som framträder i texten? Samhället är konstruerat enligt ett patriarkalt mönster – av män och för män. Men även män drabbas av det samhälle de hjälpt till att skapa.

Det patriarkala, kapitalistiska samhälle vi lever i ger förtur till ekonomiska hänsynstaganden, och ekonomi är i dagens samhälle likställt med ekonomisk vinning:

Ordet ekonomi betyder ursprungligen att hushålla med resurser. Det kan ske på olika sätt, men medan patriarkala ekonomiska teorier fokuserar främst på finansiell tillväxt med marknaden och konsumismen som sina viktigaste markörer lyfter den feministiska ekonomin fram helhetsperspektivet. En feministisk politik grundas på respekt för de miljömässiga och mänskliga resurserna – och hushållar med dem – med sikte på att skapa en hållbar utveckling. (Fi, 2013:6)

Patriarkala ekonomiska teorier bortprioriterar människor, djur och natur till förmån för finansiell tillväxt och berövar människan hennes rätt att få utrymme till att utveckla sin fulla potential i ett ”jämnt samspel” (Fi, 2013:4) med andra människor. Detta jämlika samspel har hon rätt till ”oavsett kön, könsidentitet, ålder, funktionsduglighet, sexualitet, trosuppfattning, hudfärg, etnicitet eller medborgarskap” (Fi, 2013:4). Samhället erbjuder dock inte denna möjlighet så som det ser ut idag, i alla fall inte till alla.

Vilken sorts människa är det då samhället interagerar med? För det första är det en människa som kommer i många olika former, färger, funktionsnivåer, åldrar, kön och sexualiteter. Fi:s uttalat intersektionella perspektiv speglas alltså i texten. Vidare är det en människa med rättigheter såväl som skyldigheter, det är också en människa som i mångt och mycket förlorat kontrollen över sitt liv och sin tid till samhället.

En rättighet alla människor har är den att kunna färdas väl genom livet, för att det ska vara möjligt krävs det att ”samhället i alla avseenden beaktar de mänskliga rättigheterna och tryggar rätten till hälsa, arbete, bostad, utbildning, social omsorg och trygghet” (Fi, 2013:4). Människan har också ett behov av ”att kunna utvecklas som människa, av att ta föräldraansvar, umgås med nära och kära, bygga en bra hälsa, förebygga stress, miljöhänsyn, etc.” (Fi, 2013:8).

Kultur och rätten att delta i kulturyttringar är också en viktig rättighet. Kulturen fyller en viktig fostrande funktion för människan. Den formar både samhället och människan som individ. Genom kulturen bearbetas existentiella frågor och mellanmänskliga relationer skapas. Vidare synliggör kulturyttringar ”olika berättelser och erfarenheter och skapar möjligheter till identifikation och till självreflektion” (Fi, 2013:44). Kulturen ger oss alltså verktyg ”att ifrågasätta, göra motstånd, begrunda, kritisera och förändra samhällets normer och gränser” (Fi, 2013:44). Det är därför viktigt med ett kulturliv där alla får plats och där många olika berättelser och erfarenheter får komma till tals, så att människan får fler möjligheter till identifikation och självreflektion.

Människan har dock inte bara rättigheter, hon har också skyldigheter och ansvar, bland annat gentemot sin planet och miljön där hon bor – ett ansvar som hon hittills inte tagit.

6.2.3 Den underordnade kvinnan

Kön och könsrelaterade frågor och problem är ett ständigt återkommande tema i Fi:s del av korpusen. Det återfinns flera olika kön i texterna, men de två som tar störst plats är det kvinnliga respektive det manliga könet, av dessa två är det utan tvekan det kvinnliga könet

som förekommer mest. Kön kan alltså sägas vara i huvudsak kvinnor och de könsrelaterade frågor och problem som tas upp rör också i huvudsak kvinnor.

Vilken kvinna är det då vi möter i Fi:s partiprogram? Det är en kvinna som tar många olika skepnader, det intersektionella perspektivet är en röd tråd även i framställningen av kvinnan, och det är mer adekvat att tala om kvinnor i plural. Dock bör det påpekas att det oftast är ålder och etnicitet/nationell tillhörighet som tillåts ta plats vid sidan av kön.

Gemensamt för textens kvinnor är deras underordnade roll i ett patriarkalt samhälle där män innehar maktpositionerna och värderas högre än kvinnor. Konsekvenserna av den patriarkala samhällsordningen tar stor plats i texten och det samlade intrycket av textens kvinnor blir att de är offer för ett förtryckande samhälle som leds av män.

Låt oss titta närmare på de konsekvenser som drabbar kvinnor på grund av det patriarkala samhället. Den mest övergripande är att samhällsapparaten i stort inte är anpassad efter kvinnors behov, varken i Sverige eller i Europa. Samhället och samhällspolitiska åtgärder saknar ofta helhetsperspektiv och grundläggande könsanalyser och på grund av detta drabbar samhällspolitiska åtgärder ofta kvinnor, äldre och barn: ”Indragningar utan helhetsperspektiv och grundläggande könsanalyser har till exempel under senare år främst drabbat kvinnor, äldre och barn” (Fi, 2013:6).

Det är dock inte bara kvinnor som drabbas av den patriarkala samhällsordningen, även andra människor, djur och natur drabbas.

I och med att kvinnor och de arbetsuppgifter och egenskaper som betraktas som kvinnliga har nedvärderats har också omsorg om andra människor, djur och natur nedvärderats till förmån för mäns engagemang i den ekonomiska tillväxten. (Fi, 2013:6)

Citatet ovan är intressant inte bara på grund av de konsekvenser av det patriarkala samhället som återfinns i det utan också på grund av hur kvinnor och män konstrueras. Kvinnor och de arbetsuppgifter och egenskaper som betraktas som kvinnliga har nedvärderats och därmed har också omsorg om andra människor, djur och natur nedvärderats. Om kvinnliga egenskaper och arbetsuppgifter i stället varit högre värderade, skulle då omsorgen om andra människor, djur och natur vara större i samhället?

En annan konsekvens av patriarkatet är att kvinnor tjänar mindre än män, de utför också mer omsorgsarbete och mer obetalt hushållsarbete – kvinnor har ofta det största ansvaret för hem och familj. En konsekvens av detta är i sin tur att kvinnor förvärvsarbetar kortare tid än män och detta i kombination med deras generellt lägre löner gör att kvinnor också får en sämre pension än män.

Vidare är kvinnodominerade yrken ofta tunga och personal inom kvinnodominerade yrken lider i högre grad av förslitningsskador.

Kvinnodominerade arbetsplatser har en arbetsmiljö som i högre utsträckning leder till förslitningsskador och långtidssjukskrivningar.[...] Den ökade pressen på arbetsmarknaden drabbar kvinnor speciellt hårt, eftersom de fortfarande i stor utsträckning tvingas axla huvudansvaret för familj och hem. Det är därför viktigt att speciellt analysera kvinnors villkor i arbetslivet. (Fi, 2013:8)

Kvinnor löper också större risk för att utsättas för våld och hot på sin arbetsplats och de drabbas i högre grad av otrygga anställningar. Fi:s slutsats är att mannen är norm för den förvärvsarbetande människan och denna norm skapar förhållanden som leder till att kvinnor diskrimineras.

Det är dock inte bara inom arbetslivet som mannen är norm. Inom kulturen är kvinnor och andra förtryckta grupper underrepresenterade: ”Både historia och nutid präglas av osynliggörandet av kvinnor, hbtq-personer, personer med funktionsnedsättningar, rasifierade grupper och nationella minoriteter” (Fi, 2013:44).

Även inom media och sportvärlden är kvinnor underordnade och mannen norm. Media genomsyras av en ”vit manlig, heterosexuell norm” (Fi, 2013:45) och inom sportvärlden tjänar kvinnor inte bara mindre, de är också oförmögna att försörja sig på många sporter som män kan försörja sig på.

Vidare anses mannen som norm gälla inte bara på arbetsmarknaden, i media och inom kulturen utan också inom hälsa och medicin, vilket följande citat visar:

Medicinsk forskning och många hälso- och säkerhetsnormer utgår från män och mansdominerade arbetsområden. Kunskapen om ojämlikheter på vårdområdet måste bli bättre, och statistik och indikatorer måste vidareutvecklas. (Fi, 2013:86)

Som tidigare nämnt är det dock inte bara kvinnor som drabbas av det patriarkala, kapitalistiska samhället, miljön drabbas också. De klimatförändringar som följer i miljöförstörelsen spår drabbar givetvis hela mänskligheten, men kvinnor är sannolikt de som kommer drabbas hårdast:

FN:s klimatpanel (IPCC) konstaterade år 2001 att klimatpåverkan kommer att drabba kvinnor betydligt hårdare än män världen över. (Fi, 2013:47)

Det andra stora temat rörande kvinnor, vid sidan av deras underordning och patriarkatets långtgående konsekvenser, är kvinnors rättigheter.

Kvinnor har rätt till att vara ekonomiskt och socialt jämställda med män. De har rätt till att få vård på lika villkor och de har rätt till att synas och vara närvarande i kulturen och dess yttringar. Kvinnan ska ha en absolut rätt ”att själv bestämma om och när hon vill ha barn, och i så fall hur många” (Fi, 2013:86).

Vidare ska kvinnan ha rätt att bestämma över sin egen kropp, en rättighet som sträcker sig utöver rätten att bestämma över sin reproduktiva förmåga. Kvinnan har också rätt till att fredas från mäns våld: ”Frihet från våld. Speciella insatser måste göras för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” (Fi, 2013:4).

En inferens som går att härleda från propositionerna i citaten ovan och från materialet i sin helhet är att kvinnor inte har dessa rättigheter. I alla fall inte alltid och överallt, vilket hon har rätt till.

Ett mikrotema till temat kvinnors rättigheter utgörs av argumenten för varför kvinnors frigörelse skulle vara gynnsamt för samhället och hur man ska gå tillväga för att uppnå frigörelsen. I huvudsak är det ett ekonomiskt baserat incitament som framförs i argumenten:

EU:s utrikespolitik, och solidaritetspolitik i synnerhet, måste bygga på insikten att kvinnor spelar en avgörande roll när det gäller att komma ur fattigdom. Kvinnors ekonomiska, utbildningsmässiga, politiska och sexuella egenmakt påverkar inte bara dem själva, utan även familjer och gemenskaper. (Fi, 2013:82)

Det är intressant att Fi som kritiserar det manligt kodade intresset för ekonomisk vinning och det kapitalistiska systemet använder sig av argument baserade på ekonomisk förtjänst för att motivera vikten av kvinnors frigörelse.

Kvinnors ekonomiska självständighet beskrivs som en nyckel till frihet och det läggs vikt vid att kvinnors och mäns lika deltagande i ”alla aspekter av ekonomisk och social utveckling är en nödvändig förutsättning för att nå rättvisa mellan könen” (Fi, 2013:83).

6.2.4 Den privilegierade mannen

Något som kan utläsas ur tabell 2 i kapitel 6.2.1 är att män inte förekommer lika ofta i texten som kvinnor. När de förekommer är det ofta i samband med referenser till kvinnor och hur patriarkatet drabbar kvinnor. Det är med andra ord ovanligt för textens män att stå ensamma i texten; den privilegierade, överordnade mannen kan därför sägas spela en roll som antagonist.

Generellt för konstruktionen av män i Fi:s del av korpusen är att män inte differentieras på samma sätt som kvinnor – de omtalas och framställs i högre grad som en grupp.

Det finns tillfällen då män också differentieras, men de är färre och då ofta i samma sammanhang som minoritetsgrupper av båda könen omtalas.

Den privilegierade, överordnade mannen är, som tidigare nämnt, ett genomgående tema för mannen i denna del av korpusen. Propositioner som tillhör temat innefattar bland annat *mannen som norm* inom de flesta områden av samhället såsom arbetslivet, media, kultur, hälsa och medicin. Män framställs också som utövare av våld mot kvinnor, både i nära relationer och utanför, och som köpare av sex:

Länken mellan prostitution och människohandel är sexköparen, mannen som konsumerar kvinnor och barn i prostitution. Detta gör att människohandelsfrågan aldrig kommer att lösas om man inte kommer till rätta med efterfrågan. (Fi, 2013:86)

Vidare besitter mannen ett intresse för ekonomisk vinning, ett intresse som ger ekonomiska förehavanden företräde framför omsorgen om andra människor, natur och djur. Mannens överrepresentation inom affärsvärlden, politiken och på höga poster inom offentlig verksamhet förstärker både mannens makt och det kapitalistiska systemet. Ett system där ekonomisk vinning går före planetens väl och ve. Ett system som världens manliga makthavare har makt över.

Konsekvenserna av miljöförstörelsen, som jakten på ekonomisk vinning orsakar, drabbar och kommer att drabba världens kvinnor, särskilt i fattiga områden, hårdast (som vi såg i kapitel 6.2.3).

Fortsättningsvis är mannen också överrepresenterad inom kulturen ”män är överrepresenterade inom kulturens alla områden” (Fi, 2013:44) vilket osynliggör kvinnor och andra förtryckta gruppers historier då de inte får komma till tals eller synas. I media råder mannen som norm, men där är mannen utöver att vara av manligt kön även vit och heterosexuell.

6.2.5 De äldre, barnen och ungdomarna

I Fi:s program tillkommer det en åldersgrupp – ungdomar. Detta innebär att människans liv delas in i fyra olika stadier, barn, ungdom, vuxen och äldre. Även här får de tre åldersgrupperna barn, ungdom och äldre dela rubrik då de till största delen framställs på samma sätt – som ett avkönat och asexuellt kollektiv.

Gemensamt för dessa tre ålderskategorier är att både barn, ungdomar och äldre är beroende av samhället och av ”vuxna” människor.

Till skillnad mot vad som gäller för SD:s principprogram förekommer det dock tillfällen då de olika grupperna nyanseras och olika grupperingar inom ålderskategorierna urskiljs. När detta händer är det genomgående kön som urskiljs och då främst det kvinnliga könet. Dessa tillfällen är dock få, särskilt inom grupperna barn och ungdomar. För gruppen äldre ser det lite annorlunda ut, med fyra referenser till äldre som enhetlig kategori och fyra referenser till enbart äldre kvinnor verkar det finnas en tendens till att urskilja kön i denna grupp. Detta sker främst i samband med propositioner om äldre kvinnors ekonomiska situation – denna är ofta svår och många äldre kvinnor är fattiga.

För att trygga ett bättre liv för äldre kvinnor måste vi avlägsna de strukturella faktorer som bidrar till ojämlikheter inom pensionssystemen, däribland organiseringen av vård och omsorg samt

kombinerandet av familjeliv och yrkesliv, ojämlikheter på arbetsmarknaden, löneskillnader mellan könen och direkt diskriminering i pensionssystemen. (Fi, 2013:85)

Som går att utläsa av citatet ovan anser Fi att det finns strukturella faktorer som bidrar till ojämlikheter inom pensionssystemen, äldre kvinnors fattigdom blir därmed en konsekvens av en livstid av ojämställda förhållanden.

Det intersektionella perspektivet är en röd tråd i Fi:s partiprogram och den blir tydlig även när äldre kvinnor kommer på tal; invandrar- och flyktingkvinnor beskrivs löpa större risk för att hamna i fattigdom när de blir gamla.

Det är endast äldre kvinnor som urskiljs från gruppen äldre. Äldre män förekommer inte explicit i texten. Det finns dock ett tillfälle då de skymtar mellan raderna, i en inferens härledd från propositionen i följande citat:

Fi ska verka för en särskild betoning av sysselsättningsåtgärder till stöd för kvinnor som utsätts för diskriminering på flera grunder, såsom kvinnor med funktionshinder, invandrarkvinnor och kvinnor från etniska minoriteter, lesbiska kvinnor, samt äldre eller yngre kvinnor, samt för diskriminerade män inom samma grupper. (Fi, 2013:84)

Äldre kvinnor framställs här tillsammans med kvinnor med funktionshinder, invandrarkvinnor, kvinnor från etniska minoriteter, lesbiska kvinnor och yngre kvinnor som utsatta för en större risk att utsättas för diskriminering, liksom män inom samma grupper. Äldre män löper, likt äldre kvinnor och övriga kategorier som återfinns i citatet, alltså större risk att utsättas för diskriminering på arbetsmarknaden. Denna implicita hänvisning till äldre män är dock det enda tillfället de förekommer i texten.

Låt oss nu titta närmare på hur det ser ut i grupperna barn och ungdomar. Flickor nämns vid ett tillfälle: ”Feministiskt initiativ ska verka för att flickors och kvinnors idrottande synliggörs och får ökat utrymme i samhällsdebatten” (Fi, 2013:46).

Killar och tjejer, som jag i detta sammanhang tolkar som en referens till ungdomar, förekommer vid ett tillfälle, även denna gång i samband med sport: ”Fi ska verka för att alla bidrag som ges via skattemedel ska kontrolleras så att lika mycket pengar går till tjejer som till killar” (Fi, 2013:46).

Att könen separeras under rubriken sport och fritid finner nog sin förklaring i detta citat:

Idrotten är Sveriges största folkrörelse, med över 20 000 föreningar och drygt tre miljoner medlemmar. Den största andelen medlemmar är barn och ungdomar. Därmed är idrotten också en viktig faktor i många unga människors identitetsskapande process. (Fi, 2013:46)

Då idrotten tillskrivs stor vikt för barns och ungdomars identitetsskapande process är det viktigt att de kan delta i och har tillgång till denna på lika villkor. Så är dock inte fallet idag, flickor, tjejer och kvinnor har inte lika hög prioritet inom sportens och idrottens värld och detta visar sig bland annat genom att de ekonomiska resurserna snedfördelas.

Exemplet ovan skulle kunna indikera att barn och ungdomar könas när ojämlikheten mellan könen är tillräckligt stor, eller tydlig, för att ett särskiljande ska bli nödvändigt för att belysa de ojämsställda förhållandena. Separerandet av äldre kvinnor från kategorin äldre skulle kunna indikera att en liknande tendens finns inom den ålderskategorin också. Underlaget i denna undersökning är dock för litet för att kunna säga något mer definitivt om hur det förhåller sig med detta.

Något som dock knyter an till analysen av könandet av barn under rubriken sport och fritid är avsaknaden av tillskrivet kön i följande citat:

ILO uppskattar att 80 procent av alla personer som utsätts för människohandel är kvinnor och barn. Hela 40–50 procent av alla offer är barn, och 98 procent av alla som utsätts för människohandel för sexuella ändamål är kvinnor och barn. (Fi, 2013:87)

I citatet uppträder barn i rollen som offer för människohandel och människohandel för sexuella ändamål, vilket kön barnen har framgår inte och kan därför tolkas som oväsentligt. Gruppen vuxna människor könas dock och det är det kvinnliga könet som framträder explicit medan män får ingå i de 2%⁶ som inte är kvinnor eller barn.

6.2.6 De andra i Feministiskt initiativs partiprogram

Rubriken *De andra* är inte lika lämplig för att beskriva denna kategori i Fi:s fall som i SD:s, men för att kunna illustrera skillnaden mellan partiernas konstruktion av denna kategori har jag ändå valt att kort kommentera detta under en separat rubrik.

Som jag nämnde i kapitel 6.2.1 har Fi ett uttalat intersektionellt perspektiv vilket innebär att de erkänner att olika sorters maktordningar interagerar och skapar olika sorters förtryck, det är alltså möjligt för en och samma människa att uppleva flera olika sorters förtryck. Människan, framförallt kvinnor, förekommer i flera olika former i Fi:s del av korpusen och det intersektionella perspektivet speglas ofta i texten. Ett bra exempel på detta återfinns i följande citat:

Fi ska verka för en särskild betoning av sysselsättningsåtgärder till stöd för kvinnor som utsätts för diskriminering på flera grunder, såsom kvinnor med funktionshinder, invandrarkvinnor och kvinnor från etniska minoriteter, lesbiska kvinnor, samt äldre eller yngre kvinnor, samt för diskriminerade män inom samma grupper. (Fi, 2013:84)

I citatet visas en förståelse för att diskriminering på arbetsmarknaden kan ha flera grunder och att dessa personer kan behöva särskilt stöd för att övervinna de hinder som de möter på grund av diskriminering. Fi problematiserar i sin text, i högre grad än SD, hur samhället interagerar med människor av olika slag och hur dessa människor navigerar och förhandlar med

⁶ I dessa 2% kan självklart andra kön än det manliga ingå.

samhället. Det vore dock en överdrift att säga att det intersektionella perspektivet alltid är lika tydligt som i citatet ovan, något som citatet nedan visar:

För att få en bredare bild av hur samhällets resurser fördelas och används krävs därför fler mätmetoder, som synliggör det obetalda arbetet och redovisar vilka konsekvenserna av resursfördelning och ekonomiska beslut blir för kvinnor, män, barn – och miljö. (Fi, 2013:6)

I majoriteten av fallen där det talas generellt om människan och grupper urskiljs talas det mestadels om kvinnor, män, barn och möjligtvis äldre, vilket illustreras av citatet ovan. När vidare nyansering sker är det ofta, som jag tidigare noterat, etnicitet/nationell tillhörighet som urskiljs. Detta skulle dock kunna bero på partiprogrammets tematiska uppdelning och det är möjligt att det urval som denna undersökning är baserad på inte är tillräckligt för att ge en rättvis bild av hur det ser ut i programmet i dess helhet.

6.2.7 Modalitet i Feministiskt initiativs partiprogram

De vanligast förekommande modaliteterna i Fi:s text är *faktisk* och *icke-faktisk: behövlighet*, *icke-faktisk: sannolikhet* är också relativt vanligt förekommande, då oftast signalerad av hjälpverbet *kan*. *Icke-faktisk: antagande* förekommer knappt och då oftast i villkorsbisatser inledda med *om*. I följande textutdrag, som valts ut för att det är representativt för hur texten i stort ser ut, markerar de kursiverade orden *faktisk* modalitet och de fetstilta orden markerar *icke-faktisk: behövlighet*.

De sociala trygghetssystemen, som *är* en förutsättning för kvinnors lika villkor på arbetsmarknaden, *ser* väldigt olika ut i EU:s medlemsländer, och *är* i mycket olika grad *utformade* för att säkra lika möjligheter för kvinnor och män. För att åstadkomma en tillgänglig arbetsmarknad för alla **måste** alla ordningar som *gör* kvinnor mindre benägna *att ta sig in* och *stanna* kvar på arbetsmarknaden **avlägsnas**. Arbetsmarknaden **ska bli** lika för alla och alla **ska kunna** samla pensionsrättigheter. Det *är* dock fortfarande vanligare att kvinnor *förvärvsarbetar* under kortare tid än män, eller att de *gör* avbrott i karriären, vilket *ger* dem sämre pension. Många pensionssystem i EU:s medlemsländer *ger* dessutom fortfarande många kvinnor enbart ”sekundära rättigheter” *baserade* på deras makars förvärvsarbete. Detta *får* till följd att majoriteten av äldre personer som *lever* i fattigdom *är* kvinnor. För att trygga ett bättre liv för äldre kvinnor **måste** vi **avlägsna** de strukturella faktorer som *bidrar* till ojämlikheter inom pensionssystemen, däribland organiseringen av vård och omsorg samt kombinerandet av familjeliv och yrkesliv, ojämlikheter på arbetsmarknaden, löneskillnader mellan könen och direkt diskriminering i pensionssystemen. (Fi, 2013:85) (min kursivering och fetstil)

Vi kan i citatet ovan se att den nuvarande situationen/verkligheten genomgående beskrivs med *faktisk* modalitet, medan lösningarna som föreslås beskrivs med *icke-faktisk: behövlighet*. Användandet av modalitetsmarkörer för *icke-faktisk: behövlighet* förstärker snarare än försvagar konstruktionen av verkligheten då det pekar på brister och fel som måste rättas till. Modaliteten *icke-faktisk: behövlighet* fungerar, i denna text, ofta som ett komplement till den *faktiska* modaliteten.

7 Diskussion

I kapitel 6 presenterades resultaten av analysen av konstruktioner av kön i Sverigedemokraternas principprogram och Feministiskt initiativs partiprogram. I detta kapitel kommer jag att diskutera resultaten och knyta an till teori, tidigare forskning, syfte, frågeställningar och hypotes.

Hur konstrueras då kön i dessa två texter? Vilka kön är det som får ta plats i texterna, och vilka egenskaper, skyldigheter och rättigheter tillskrivs de representerade könen?

I SD:s principprogram finns det överraskande lite referenser till specifika kön och de kön som förekommer är nästan uteslutande *man* och *kvinn*a. Både kvinnan och mannen föds med biologiskt nedärvda egenskaper, eller essens, som kommer att präglade deras liv och hur de väljer att leva. Skillnader mellan könen är därmed till stor del en naturlig och biologisk företeelse som inte ses som ett problem.

I det stora hela beskrivs män och kvinnor genomgående på ett likartat sätt i SD:s text, men det finns några tillfällen där könen beskrivs olika. Det första är att kvinnlig könsstympning, som diskuteras i kapitel 6.1.4 används som exempel på länder/kulturer som är sämre på att respektera och tillgodose mänskliga rättigheter och behov. Det andra är när Sveriges väpnade försvar kommer på tal, då framträder en tydlig skillnad mellan könen – män förväntas vara soldater och krigare, medan samma krav inte ställs på kvinnan. Kvinnan ska däremot kunna välja att delta på frivillig basis. Mannen ska alltså ha en lagbunden skyldighet att försvara landet, medan kvinnan ska ha rättigheten att på frivillig basis kunna välja att ingå i det väpnade försvaret.

Den binära könsmodellen och den heterosexuella begärsmarknaden/heteronormativiteten, är tydlig i hela SD:s principprogram. Referenser till andra kön än det manliga och det kvinnliga kan visserligen härledas som inferenser från presuppositioner, men de har ingen explicit plats i texten. Andra sexualiteter än den heterosexuella förekommer i texten, men oftast i samband med homosexuellas olämplighet som föräldrar, samt i samband med att representanter för religiösa institutioner själva ska få välja om de vill viga samkönade par eller inte. Resultatet blir att heterosexualiteten framstår som den föredragna sexualiteten och den heterosexuella mannen och kvinnan tillskrivs en större lämplighet som föräldrar.

I Fi:s text tar och får kön ta mycket större plats än i SD:s text, i nästan varje avsnitt refereras det till kön. Kön konstrueras som en viktig variabel och struktur i samhället, det finns en könsmaktsordning som överordnar män och underordnar kvinnor.

Kvinnor konstrueras som offer för ett strukturellt förtryck och konsekvenserna av detta förtryck ägnas mycket uppmärksamhet. Kvinnliga egenskaper och yrken har genom tiderna nedvärderats och därmed har omsorg om djur, natur och andra människor också nedvärderats – omsorg är alltså en kvinnligt kodad egenskap, som många kvinnligt kodade människor kan förutsättas besitta.

Kvinnor tjänar mindre än män, jobbar under en kortare tid, tar större ansvar för hem och familj, möter fler hinder på arbetsmarknaden, säljs som sexarbetare och har inte alltid full bestämmanderätt över sina kroppar. Det skulle därmed kunna vara berättigat att dra slutsatsen att kvinnor konstrueras som offer, men det är viktigt att komma ihåg att Fi:s text möjligtvis måste ses som den diskussion och nyansering som både Eivergård (2008) och Wharton (2005) efterlyser. Båda dessa författare konstaterar att det inte nödvändigtvis är farligt att könen beskrivs på ett visst sätt, i en specifik kontext, utan att det är bristen på diskussion och nyansering som är problematisk. I det ljuset blir kvinnans skenbara offerroll i Fi:s partiprogram inte bara ett faktum, utan ett försök att synliggöra det som så ofta, genom historien och i SD:s principprogram, osynliggjorts, nämligen kvinnors liv och hur könen, dock främst kvinnan, interagerar med samhället och varandra.

Män som grupp skulle, i sin tur, kunna beskrivas som antagonister. De skördar fördelarna av den rådande samhällsordningen, de är innehavare av stor makt, de utövar våld mot kvinnor och de köper och konsumerar kvinnors kroppar. Det samhälle män är i ledning för och det intresse för ekonomisk vinning som de innehar framställs som orsaken till att vår planet far illa.

Män är dock inte bara ”skurkar”, de faller också offer för den rådande samhällsordningen, även om den inte drabbar dem lika hårt som den drabbar kvinnor.

Fi har ett uttalat intersektionellt perspektiv och detta speglas i texten, dock är de tillfällen då andra kön och sexualiteter får ta plats begränsade och kategorierna *män*, *kvinnor*, *barn* och *äldre* är de vanligast förekommande. Kön konstrueras även i Fi:s text som främst män och kvinnor, men allra främst som kvinnor.

Intressant är att kategorierna *barn* och *äldre*, i båda programmen, konstrueras på ett likartat sätt – som ett avkönat och asexuellt kollektiv. I Fi:s partiprogram finns det dock en tendens till att urskilja kön även inom dessa grupper. För framtida forskning vore det intressant att titta närmare på när kön urskiljs inom dessa kategorier. I denna uppsats har det föreslagits att detta möjligen kan sammankopplas med ett behov av att belysa ojämlika förhållanden inom kategorierna.

Kön verkar alltså, i båda de undersökta texterna, vara något som främst innehas av en vuxen människa som ännu inte kan räknas till kategorin *äldre*. Kön verkar också främst åsyfta kvinnor, ett resultat som stöds av Nordins (2005) och Bogrens (2013) resultat.

I kapitel 6 analyserades också modaliteten i de båda texterna som korpusen består av, detta för att söka svaret på frågan om hur sanna saker framställs som inom texterna. Båda partierna använder sig i majoriteten av fallen av modaliteterna *faktisk* och *icke-faktisk: behövlighet* och den senare har ofta en förstärkande effekt på den *faktiska* modaliteten. SD använder sig i högre grad av de två resterande modaliteterna än vad Fi gör, detta kan tolkas som att SD i högre grad lämnar saker öppna för tolkning än Fi. För båda partierna gäller dock att de intratextuella verkligheter som konstrueras i deras texter har en relativt hög grad av ”sannhet”.

Att konstruera den intratextuella verkligheten med en relativt hög grad av ”sannhet” skulle dock kunna vara ett stildrag som är typiskt för denna sorts politiska texter. Jag kan inte föreställa mig att en politisk text av detta slag, som syftar till att redogöra för partiets ideologi och ståndpunkt i olika sakfrågor, skulle vara ett särskilt effektivt verktyg för att locka väljare, om den uppvisade en hög grad av ”osäkerhet” i konstruktionen av sin intratextuella verklighet.

Rörande min hypotes anser jag den bevisad. SD har ett genomgående essentialistiskt perspektiv vilket speglas i deras konstruktion av kön som ett biologiskt, medfött faktum samt i det fokus som ägnas människans natur. Fi:s socialkonstruktivistiska perspektiv speglas dels i deras intersektionella perspektiv, dels i konstruktionen av kön som något som är socialt kodat och i det fokus som ligger på människans interaktion med samhällets maktstrukturer och hur dessa påverkar och formar henne.

Det ställs många frågor i kapitel 6 och de flesta av dem förblir obesvarade. Detta kan tyckas vara en brist, men ibland är det frågorna, snarare än svaren, som är det intressanta och ibland är det frågorna som är svaren. När vi ställer vissa sorters frågor ifrågasätter vi den verklighet som beskrivs i texten och genom att fråga och ifrågasätta kan vi få syn på strukturer som genomsyrar såväl texten som tanken bakom texten och samhället i vilket texten föddes. Det är detta synliggörande och identifierande som diskursanalysen syftar till och som denna uppsats, i och med att den intagit ett diskursanalytiskt perspektiv, syftar till.

8 Avslutning

I denna uppsats har jag redovisat resultatet för en undersökning om hur kön konstrueras i Sverigedemokraternas principprogram och Feministiskt initiativs partiprogram. Resultatet

indikerar att kön inte verkar vara av särskilt intresse i SD:s principprogram, men att det däremot är av stort intresse i Fi:s partiprogram. Vidare verkar kön vara något som främst innehas av vuxna människor, samt vara något som främst åsyftar kvinnor.

För framtida forskning vore det intressant att undersöka hur och när kategorierna barn och äldre könas för att se om det går att säga något om varför de könas, då detta verkar bryta mot hur de generellt konstrueras – som ett avkönat kollektiv.

Litteratur

- Bogren, Alexandra, 2013: Symbolic Gender Boundaries in News Discourse on Psychotropic Use and Drinking: An Analysis of the Swedish Press Debate 2000–2009. I: *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*. Vol. 21, No. 1. S. 57–73.
- Brott i nära relationer - En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. BRÅ.
- Butler, Judith, 1993: *Bodies that matter*, New York: Routledge.
- Butler, Judith, 1999, (1990): *Gender Trouble*, New York: Routledge.
- Butler, Judith, 2004: *Undoing Gender*, New York: Routledge.
- Eckert, Penelope & McConnell-Ginet, Sally, 2003, 2nd 2013: *Language and Gender*, New York: Cambridge University Press.
- Edlund, Ann-Catrine & Erson, Eva & Milles, Karin, 2007: *Språk och kön*, Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Eivergård, Mikael, 2008: Könet i den folkhälsopolitiska texten – Om kön och genus i 2005 års folkhälsopolitiska rapport. I: *Socialmedicinsk tidskrift*. No. 3. S. 211–218.
- Fairclough, Norman, 2001, (1989): *Language and power*, Harlow: Pearson Education Limited.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten – handbok i brukstextanalys*, Lund: Studentlitteratur.
- Nordin, Annika, 2005: *Hur konstrueras kön i den svenska lagtexten*. Examensarbete, 30 hp, i allmän rättslära. Juridiska institutionen, Stockholms universitet.
- West, Candace & Zimmerman, Don, 1987: Doing Gender. I: *Gender & Society*. Vol. I No. 2. S. 125–151.
- Wharton, Sue, 2005: Invisible Females, Incapable Males: Gender Construction in a Children's Reading Scheme. I: *Language and Education*. Vol. 19. No. 3. S. 238–251.

Internetkällor

RFSU. Information om asexualitet.

<http://www.rfsu.se/sv/Sex--relationer/Sex-ABC/> (hämtad 2015-04-23).

Material

Feministiskt initiativs partiprogram (2013)

<http://feministisktinitativ.se/politik> (hämtad 2015-03-25).

Sverigedemokraternas Principprogram (2011)

<https://sverigedemokraterna.se/asiktsdokument/> (hämtad 2015-03-25).